

VIJEĆE ZA TISAK U BOSNI I HERCEGOVINI

samoreglativno tijelo za tiskovne i online medije

KODEKS ZA TISAK I ONLINE MEDIJE BIH

UVOD

Ovaj Kodeks je izveden iz postojećih Evropskih standarda novinarske prakse. Kodeks ima za cilj da postavi osnove sustava samouređivanja u tisku i online medijima, koji će biti smatran moralno obavezujućim za novinare, urednike, vlasnike i izdavače tiskovnih i online medija.

Novinari i urednici tiska i online medija će poštivati općeprihvaćene principe etike i štiti profesionalni integritet novinarstva. Pored ovoga Kodeksa, Zakoni i druga zakonom određena pravila u BiH,

čine okvir za rad tiskovnih i online medija u BiH.

Ovaj Kodeks sadrži osnovne principe Memoranduma o razumijevanju potpisanog od

Nezavisne unije profesionalnih novinara BiH, Saveza novinara BiH, Nezavisnog udruženja novinara Republike Srpske, Udruženja novinara Republike Srpske i Sindikata profesionalnih novinara Federacije BiH, a kojeg je prihvatila i Udruga hrvatskih novinara u BiH.

Urednici i izdavači tiska i online medija će osigurati da sve relevantno osoblje njihovog medija

bude informirano o ovom Kodeksu.

Urednici i izdavači tiska i online medija će osigurati da se odredbe ovog Kodeksa u potpunosti poštuju.

Ovaj Kodeks je usvojen od svih Udruga novinara u BiH na sjednici održanoj 29. travnja 1999.

Kodeks je dopunjen: veljače 2005., kolovoza 2006., prosinca 2006. i lipnja 2011. od

Vijeća za tisak u Bosni i Hercegovini, u konsultaciji sa Udrugama novinaru BiH.

Opće odredbe

Novinari tiska i online medija u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu „novinari“) imaju obvezu da prema javnosti održavaju visoke etičke standarde u bilo kojem trenutku i pod bilo kakvim okolnostima.

Dužnost novinara i izdavača tiska i online medija je poštivati potrebe građana za korisnim, blagovremenim i relevantnim informacijama, kao i braniti načela slobode informiranja i pravo na pravedan komentar i kritičko novinarstvo.

Novinari će se pridržavati općeprihvaćenih društvenih standarda pristojnosti i poštivanja etničke, kulturne i religijske raznolikosti Bosne i Hercegovine.

Novinari će se pridržavati standarda ljudskih prava definiranih u međunarodnim i bosansko-hercegovačkim aktima o ljudskim pravima.

Novinari će razvijati svijest o ravnopravnosti spolova i poštivanju osobnosti kao integralnog dijela ljudskih prava.

Novinari će štiti prava pojedinca, dok će u isto vrijeme podržavati pravo na informaciju koja služi javnom interesu. Ovaj Kodeks treba promatrati u svjetlu oba pomenuta značenja.

Članak 1 - Interes javnosti

Interes javnosti, u značenju ovog Kodeksa, definiran je kao postupak i/ili informacija kojima je namjera pomoći javnosti u donošenju osobnog mišljenja i odluka o pitanjima i događajima, uključujući i napore otkrivanja krivičnog djela i/ili prekršaja, te spriječiti zavodjenje javnosti nekom izjavom ili postupkom pojedinca ili organizacije.

Članak 2 - Urednička odgovornost

Najvažnija odgovornost novinara i urednika je osigurati da njihov rad bude usmjeren ka poštivanju istine, kao i prava javnosti da sazna istinu.

Novinari će u svakom trenutku obavljati svoj posao u duhu pravednosti, istinitosti i pristojnosti pri sakupljanju informacija, izvješćivanju i predstavljanju mišljenja.

Plagijati, falsificiranje, namjerno prikrivanje važnih činjenica, primanje mita ili usluga, koji bi uticali na rad novinara ili urednika, najteži su moralni prekršaji ove profesije.

Članak 3 - Huškanje

Novinari će u svakom trenutku biti svjesni opasnosti koja se javlja kada mediji govorom mržnje podstiču diskriminaciju i netoleranciju.

Imajući u vidu takvu opasnost, novinari će dati sve od sebe kako ne bi huškali i/ili podsticali mržnju i/ili nejednakost po osnovi etničke pripadnosti, nacionalnosti, rase, religije, spola, seksualne orijentacije, fizičke onesposobljenosti ili mentalnog stanja.

Novinari neće ni pod kakvim okolnostima podsticati krivična djela ili nasilje.

Članak 4 - Diskriminacija

Novinari moraju izbjeći prejudicirane i uvredljive aluzije na nečiju etničku grupu, nacionalnost, rasu, religiju, spol, seksualnu opredijeljenost, fizičku onesposobljenost ili mentalno stanje.

Aluzije na nečiju etničku grupu, nacionalnost, rasu, religiju, spol, seksualnu opredijeljenost, fizičku onesposobljenost ili mentalno stanje će biti napravljene samo onda kada su u direktnoj vezi sa slučajem o kojemu se izvješćuje.

Članak 4a - Ravnopravnost spolova i poštivanje osobnosti

Novinari će izbjegavati direktne ili indirektne komentare kojima osobe stavljaju u

neravnopravan položaj ili ih diskriminiraju po osnovi njihovog spola, roda, spolnog identiteta, rodnoga identiteta, rodnoga izražavanja i/ili seksualne orijentacije.

Članak 5 - Tačnost i fer izvješćivanje

Novinari neće objavljivati netočne ili krivonavodeće materijale u vidu fotografija, tekstova ili drugih materijala.

Fotografije i dokumenti ne smiju biti falsificirani i/ili korišćeni na krivonavodeći način.

Novinari ne smiju prikrivati i/ili zadržavati važne informacije čije bi obznanjivanje moglo materijalno uticati na tumačenje objavljenog izvješća i razumijevanje kod čitalačke publike.

Novinari imaju profesionalnu obvezu blagovremeno ispraviti bilo koju objavlјenu informaciju za koju se utvrdi da je netočna. Isprika i/ili ispravka će biti objavljena s dužnim isticanjem.

Novinari će uvijek izvješćivati istinito i točno o ishodu radnje poduzete u vezi s klevetom u koju su bili uključeni.

Novinari će izvješćivati samo na osnovu činjenica čije je podrijetlo novinaru poznato.

Kod izvješćivanja i komentara kontroverze, novinari će se potruditi da saslušaju i predstave sve strane u sporu. Ukoliko jedna strana u kontroverzi odbije da se stavi na raspolaganje novinaru, publikacija može opravdano navesti ovo odbijanje u svom izvješću.

Članak 6 - Komentar, pretpostavka i činjenica

Novinari, iako su slobodni da izraze svoja gledišta, moraju napraviti jasnu razliku između komentara, pretpostavke i činjenice.

Članak 7 - Mogućnost odgovora

Pravo na odgovor će biti prošireno na relevantne osobe ukoliko urednik procijeni da takav korak doprinosi točnosti i nepristranosti izvješćivanja.

Ukoliko je ikako moguće, na raspolaganje će biti stavljena mogućnost neposrednog odgovora u izdanju u kojem je objavljena optužba i/ili netočno navedene informacije, u dužini ne većoj od integralno objavljenog teksta.

Članak 8 - Pogrešno predstavljanje

Novinari će koristiti samo pravedna sredstva da dođu do vijesti, dokumenata i/ili fotografija.

Novinari i fotografi neće dolaziti do informacija i/ili fotografija putem zastrašivanja ili maltretiranja.

Neetički je pogrešno predstavljati nečiji identitet ili namjeru i koristiti se mahinacijama da bi se došlo do informacije za objavljivanje, osim u ekstremnim okolnostima i u zakonitoj formi, kada bi objavljivanje informacije dobijene na takav način jasno služilo javnom interesu.

Članak 9 - Privatnost

Novinari će izbjegavati uplitanje u nečiji privatni život, osim ako takva uplitanja nisu potrebna u interesu javnosti.

Teme koje uključuju osobne tragedije će biti obzirno tretirane, a pogođenim osobama će se pričati diskretno i sa suosjećanjem.

Članak 10 - Osobe optužene za krivična djela

Novinari neće nikoga tretirati kao kriminalca prije donošenja sudskoga pravorijeka koji to potvrđuje.

Novinari imaju obavezu ne donositi preuranjene sudove o krivici optužene osobe.

Novinari imaju obvezu da objave informaciju o odbacivanju optužbe ili oslobađanju osobe za koju su ranije objavili da je optužena ili da je suđenje počelo.

Članak 10a - Zaštita svjedoka

Novinari će pokazati poseban oprez i osjetljivost kod izvješćivanja o svjedocima u sudskim procesima za ratne zločine, poštujući pravila i odredbe za neimenovanje zaštićenih svjedoka.

Novinari će općenito izbjegavati imenovanje svjedoka u sudskim procesima za ratne zločine, kao i imenovanje njihove rodbine i prijatelja, osim ako pozivanje na njih nije neophodno za

potpuno, pravično i točno izvješćivanje o sudskom postupku, i ako to neće uticati na pogrešno tumačenje istine ili tok sudskog procesa.

Članak 11 - Zaštita djece i maloljetnika

U tretiranju djece i maloljetnika novinari su dužni krajnje obazrivo postupati, poštivajući dobre običaje i Konvenciju o pravima djeteta, polazeći od interesa djeteta.

Novinari su dužni zaštititi identitet djeteta u postupcima u kojima je inače isključena javnost.

Novinari ne smiju intervjuirati niti fotografirati djecu mlađu od 18 godina, s pitanjima koja se odnose na obitelj djeteta, bez prisustva roditelja ili bez dozvole roditelja ili staratelja.

Novinari ne smiju identificirati djecu mlađu od 18 godina u slučajevima kada su žrtve krivičnih djela.

Novinari ne smiju ni pod kakvim okolnostima identificirati djecu mlađu od 18 godina koja su umiješana u kriminalne slučajeve kao svjedoci, žrtve ili optuženi.

Članak 12 - Reklamiranje i sponzoriranje

Reklame, političke reklame i sponzorirani članci i dodaci moraju biti razdvojeni od uredničkog sadržaja i jasno označeni kao ono što jesu.

Sponzorirani materijali moraju jasno ukazivati na izvor sponzoriranja.

Članak 13 - Povjerljivost izvora informacija

Kada god je to moguće, novinari se trebaju oslanjati na otvorene, identificirane izvore informacija. Ovakvi izvori treba da budu pretpostavljeni anonimnim izvorima, čije poštenje i točnost javnost ne može da ocijeni.

Novinari imaju obvezu da štite identitet onih koji daju informacije u povjerenju, bez obzira na to da li su ili ne te osobe izričito zahtijevale povjerljivost.

Članak 14 - Autorska prava

Novinari mogu koristiti razumne sažetke originala s ograničenim citatima, materijale iz drugih publikacija ili nositelja autorskih prava, bez izričite dozvole za to, sve dok je izvor naznačen na odgovarajući način.

Značajna upotreba ili reprodukcija cijelog materijala zaštićenog autorskim pravima, zahtijeva izričitu dozvolu nositelja autorskog prava, osim ako takva dozvola nije navedena u samome materijalu.

Članak 15 - Žalbe

Tisak i online mediji će na prigodnome mjestu sadržavati: ime, adresu, broj telefona, broj faksa i internet/e-mail adresu i kontakte odgovornog izdavača i urednika, kojima mogu biti upućivane žalbe i prigovori na pisanje tiskovnoga i online izdanja.

Podnositelj žalbe, koji tvrdi da je u izvješćivanju došlo do kršenja ovoga Kodeksa, obratiti će se izdavaču ili uredniku odgovornome za tiskovno ili online izdanje o kojem se radi, demantijem ne dužim od izvorno objavljenoga članka.

Vijeće za tisak u Bosni i Hercegovini, www.vzs.ba info@vzs.ba

+387 33 272 270 +387 33 272 271

Udruženje/Udruga "BH novinari", www.bhnovinari.ba bhnovinari@bhnovinari.ba +387 33 223 818

Društvo novinara BiH, drustrvonovinarabih@bih.net.ba +387 33 559 200

Udruženje novinara Republike Srpske, www.novinarirs.com info@novinarirs.com +387 51 215

480

Udruga hrvatskih novinara u BiH, ljbkovac9@gmail.com